

ปล่อยให้ทำทางสัญจรผ่านร่องสวนยาง : ต่อมาจะปลูกต้นปาล์มปิดกั้นทางได้ไหม !?

ธียุทธ ปังประเสริฐ
พนักงานคดีปกครองชำนาญการพิเศษ
สำนักวิจัยและวิชาการ

ประเด็นชวนคิด

เรื่องนี้น่าสนใจทีเดียว... สำหรับผู้ที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ซึ่งเริ่มต้นจากการให้เครือญาติหรือคนสนิทใช้ทางในที่ดินของตนสัญจรไปมาระหว่างกัน และขยายไปสู่การที่ชาวบ้านใกล้เคียงเข้ามาใช้ทางดังกล่าวด้วย นอกจากนี้เจ้าของที่ดินก็ได้หักท้วงหรือคัดค้านเมื่อทางการมาทำการปรับปรุงซ่อมแซมถนนดังกล่าว เวลามาผ่านไปหลายปีเจ้าของที่ดินได้นำป้ายมาปักว่าเป็นที่ดินส่วนบุคคลรวมทั้งได้ปลูกต้นปาล์มปิดกั้นทาง โดยอ้างว่าการปรับปรุงถนนดังกล่าวเป็นการดำเนินการไปโดยพลการ ส่งผลให้ชาวบ้านซึ่งเคยใช้เส้นทางในการสัญจรและใช้ประโยชน์ร่วมกันมาเป็นเวลานานได้รับความเดือดร้อน และนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองขอให้หน่วยงานของรัฐรื้อถอนต้นปาล์มดังกล่าวออก เพื่อให้ที่ดินที่พิพาทกลับมาเป็นทางหรือถนนที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ได้ดังเดิม

กรณีเช่นนี้ ที่ดินที่ว่า...จะถือเป็นทางสาธารณะหรือยังเป็นที่ดินส่วนบุคคล เป็นประเด็นชวนคิดในวันนี้ค่ะ คดีนี้ ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า...นายมิ่งเป็นเจ้าของที่ดินจำนวนประมาณ 25 ไร่ โดยมีเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนดที่ดิน และได้ปลูกยางพาราไว้ในที่ดินประมาณปี 2537 เมื่อถึงเวลากรีดยางนายมิ่งก็ได้ว่าจ้างคนงานที่อยู่ใกล้เคียงมากรีดยาง โดยใช้เส้นทางเดินตามร่องสวนยางเป็นทางสัญจร รวมทั้งญาติ ๆ ของนายมิ่งก็ได้ใช้เส้นทางดังกล่าว ต่อมาในปี 2538 อดีตกำนันได้ขอรับการสนับสนุนเครื่องจักรและรถเกรดจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเข้าปรับปรุงถนนรวมทั้งได้ปรับปรุงทางในร่องสวนยางของนายมิ่งด้วย เพื่อใช้เป็นทางสัญจรของชาวบ้านในละแวกนั้นเชื่อมต่อกับถนนสาธารณะสายอื่น ระยะทางประมาณ 1,000 เมตร ซึ่งตัดผ่านที่ดินสามแปลงคือบริเวณทางตรงร่องสวนยางของนายมิ่งมีระยะทางยาว 150 เมตร กับเจ้าของที่ดินรายอื่นอีก 2 ราย ซึ่งไม่มีผู้ใดแสดงความประสงค์คัดค้าน กระทั่งในปี 2548 องค์การบริหารส่วนตำบลได้ทำสัญญาจ้างเอกชนมาทำการปรับปรุงถนนหลายสายรวมทั้งสายที่พิพาทด้วย โดยปรับเกรด แต่งคูระบายน้ำ รวมทั้งมีการปรับปรุงซ่อมแซมระบบประปา ขุดฝังแนวท่อตามแนวทางที่พิพาทระยะทาง 480 เมตร โดยใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล

ต่อมาในปี 2553 ได้มีการทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อที่จะปรับปรุงเส้นทางดังกล่าวให้เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก นายมิ่งทราบเรื่องจึงได้นำป้ายถนนส่วนบุคคลมาปักไว้ที่ปากทางเข้าถนนและต่อมาได้ไถพรวนที่ดินและทางที่พิพาทเพื่อปลูกต้นปาล์มน้ำมันรวมทั้งได้ปิดกั้นทางบริเวณช่วงที่ตัดผ่านที่ดินของนายมิ่งด้วย เป็นเหตุให้ท่อประปาได้รับความเสียหายจากการไถพรวนดิน และชาวบ้านจำนวนประมาณ 10 ครัวเรือนรวมทั้งผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนไม่มีน้ำประปาใช้ในการอุปโภคบริโภคและในการเกษตร โดยเคยร้องเรียนต่อองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วแต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อขอให้องค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการซ่อมแซมระบบประปาให้สามารถใช้ได้ดังเดิม รวมทั้งดำเนินการให้ถนนที่พิพาทสามารถใช้สัญจรได้ตามปกติ

เรื่องดำเนินมาถึงตรงนี้... ท่านผู้อ่านคิดว่าถนนสายดังกล่าวจะถือเป็นทางสาธารณะหรือยังเป็นที่ดินส่วนบุคคล ก่อนจะไปทราบคำตอบมาดูข้อกฎหมายในเรื่องนี้กันก่อนค่ะ

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : มาตรา 1304 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า

“สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทั้งทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น (1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่น ตามกฎหมายที่ดิน (2) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ (3) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงพยาบาล สำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ อารุญยุทธภัณฑ์”

คำวินิจฉัยชนวนรู้

จาก “ประเด็นชวนคิด” และข้อกฎหมายดังกล่าว มีประเด็นที่ศาลพิจารณาว่าที่ดินในส่วนที่เป็นถนนหรือทางที่พิพาทนั้น ถือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือทางสาธารณะที่พลเมืองใช้ร่วมกัน หรือถือเป็นที่ดินส่วนบุคคลของเจ้าของที่ดินคือนายมิ่ง โดยหากถือเป็นทางสาธารณะก็ย่อมเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะต้องดำเนินการให้ทางดังกล่าวเป็นทางที่ประชาชนสามารถใช้สัญจรได้ตามปกติ และสามารถซ่อมแซมระบบประปาได้

ศาลปกครองสูงสุดมีคำวินิจฉัยดังนี้

ถนนที่พิพาทมีระยะทางประมาณ 1,000 เมตร โดยเป็นทางที่อยู่ในเขตที่ดินของนายมิ่งผู้ฟ้องคดี 150 เมตร ซึ่งเป็นทางที่เชื่อมต่อไปยังถนนสาธารณะสายอื่นและประชาชนทั่วไปได้ใช้ถนนดังกล่าวในการสัญจรไปมาตั้งแต่ประมาณปี 2538 โดยมีได้มีการทวงกันจากเจ้าของที่ดิน กระทั่งในปี 2548 ได้มีการปรับปรุงถนนดังกล่าวอีกและมีการซ่อมแซมระบบประปา ซึ่งผู้ฟ้องคดีอ้างว่าองค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการไปโดยพลการและไม่ได้รับความยินยอมจากตนนั้น

ศาลเห็นว่า นายมิ่งได้ทำสวนยางพาราในที่ดินของตนซึ่งต้องเข้ามากรีดยางพาราในที่ดินทุกปี ย่อมต้องพบเห็นว่ามีการทำถนนและวางท่อประปาในที่ดินของตน ก็ชอบที่จะโต้แย้งคัดค้านการกระทำดังกล่าวต่อผู้ปกครองท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ก็หาได้มีการคัดค้านหรือแสดงการทวงกันแต่อย่างใด ถนนพิพาทดังกล่าวจึงตกเป็นทางสาธารณะประโยชน์ไปโดยปริยายและโดยสภาพการใช้ร่วมกันของประชาชนตลอดมาตั้งแต่ปี 2538 ตามมาตรา 1304 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยไม่จำเป็นต้องมีการจดทะเบียนยกให้เป็นทางสาธารณะต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือทำหลักฐานเป็นหนังสือ หรือบันทึกไว้ในโฉนดที่ดินหรือมีพิธีการใด ๆ อีก และแม้นายมิ่งจะนำป้ายส่วนบุคคลมาปักไว้ในภายหลังก็ไม่อาจทำให้ทางที่พิพาทซึ่งเป็นทางสาธารณะไปแล้วกลับมาเป็นกรรมสิทธิ์ของตนอีกได้

เมื่อทางดังกล่าวเป็นทางสาธารณะ นายอำเภอและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่ในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินสาธารณประโยชน์ดังกล่าวตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ให้สามารถใช้สัญจรได้ เมื่อยังมิได้มีการดำเนินการจึงเป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร จึงพิพากษาให้องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการให้ถนนช่วงที่พิพาทกลับมาใช้สัญจรได้ตามปกติ และดำเนินการปรับปรุงซ่อมแซมระบบประปาเพื่อให้ประชาชนใช้ได้ดังเดิม (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 282/2561)

บทสรุปชวนอ่าน

คดีนี้จึงเป็นอุทาหรณ์... สำหรับผู้ที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินที่ไม่ประสงค์จะให้ที่ดินของตนตกเป็นทางสาธารณะ ซึ่งศาลปกครองได้วางหลักว่าเจ้าของต้องคอยหมั่นดูแลและทวงกันที่ดินของตนมิให้มีการใช้ประโยชน์ร่วมกันของประชาชน ทั้งนี้เพราะหากที่ดินดังกล่าวมีลักษณะที่ประชาชนทั่วไปใช้ประโยชน์ในการสัญจรมาเป็นเวลานาน ย่อมตกเป็นทางสาธารณะไปโดยปริยาย และเจ้าของที่ดินจะมาทวงท้วงภายหลัง ก็ไม่อาจเปลี่ยนแปลงที่ดินซึ่งตกเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินไปแล้ว กลับมาเป็นของตนเองอีกได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ขึ้นอยู่กับเจตนาของเจ้าของที่ดินว่าจะประสงค์ให้ที่ดินของตนเป็นประโยชน์เพื่อคนส่วนรวมหรือไม่ ถ้าไม่ประสงค์ก็จะต้องทวงกันเสียตั้งแต่เห็นว่ามีการใช้ประโยชน์ร่วมกันของประชาชน เพราะไม่อาจเปลี่ยนใจในภายหลังเช่นนายมิ่งได้นะคะ (ปริกษาคดีปกครองได้ที่ สายด่วนศาลปกครอง 1355)